

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Muntligt sagoberättande i förskolan

Elisabeth Claesson

Jennie Karlsson

Examensarbete 15 hp

Inom Lärande

Läraryrket
Vårterminen 2012

Handledare:
Mattias Fyhr

Examinator:
Mia Karlsson

SAMMANFATTNING

Claesson Elisabeth, Karlsson Jennie

Muntligt sagoberättande i förskolan

Antal sidor: 32

Förekommer muntligt sagoberättande i förskolans verksamhet, detta var en fråga vi reflekterade över innan vi påbörjade vår studie. Under vår förskolläraryrkesutbildning har vi reflekterat över att det inte är så vanligt med muntligt sagoberättande utan att det mest förekommande är att förskolläraren läser ur en bok för barnen. Syftet med studien är att undersöka hur verksamma förskollärare uttrycker att de använder muntligt sagoberättande i verksamheten samt vilken betydelse det har för barns utveckling. I den teoretiska delen belyser vi folksagens historik, tidigare forskning kring ämnet samt på vilket sätt barn utvecklas när muntligt sagoberättande tillämpas i förskolan. Vår uppsats är en kvalitativ studie där vi utfört semistrukturerade intervjuer med förskollärare som har varit aktiva inom yrket olika lång tid, eftersom vi eftersträvade ett mångsidigt underlag till vår analys och diskussion. Efter att vi analyserat våra intervjuer och transkriberat dem, kategoriserade vi de svar som framkommit och placerade dem under olika rubriker som ansågs vara relevanta för studiens syfte. I vårt resultat framkom det att det muntliga sagoberättandet kan ha en betydelse för barns utveckling, något som stärks av vår teoretiska bakgrund. De förskollärare som ingår i vår studie har beskrivit hur de arbetar med det muntliga sagoberättandet i verksamheten.

Sökord: Muntligt sagoberättande, Sagor, Sociokulturellt perspektiv, Förskola

Postadress	Gatuadress	Telefon	Fax
Högskolan för lärande och kommunikation (HLK) Box 1026 551 11 JÖNKÖPING	Gjuterigatan 5	036-101000	036162585

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
2 BAKGRUND	2
2.1 DET MUNTliga SAGOBERÄTTANDETS FUNKTIONER.....	2
2.1.1 DET MUNTliga SAGOBERÄTTANDE BEHÖVS.....	2
2.1.2 SOCIAL UTVECKLING	4
2.1.3 SPRÅKUTVECKLING	4
2.1.4 FANTASI	6
2.1.5 MILJÖN	6
2.2 HISTORIK KRING FOLKSAGAN.....	7
2.3 TIDIGARE FORSKNING	10
2.4. TEORETISK ANSATS.....	11
3 SYFTE	13
3.1 FRÅGESTÄLLNINGAR	13
4 METOD	13
4.1 METODVAL.....	13
4.2 URVAL.....	14
4.3 GENOMFÖRANDE	15
4.4 ETISKA PRINCIPER	15
4.5 REABILITET OCH VALIDITET	16
4.6 ANALYS.....	16
5 RESULTAT	17
5.1 FANTASI	17
5.2 SPRÅK.....	18
5.3 MILJÖ.....	18
5.4 REKVISITA	20
5.5 TERAPEUTISK FUNKTION.....	20
5.5.1 KÄNSLOR.....	20
5.5.2 ÅTERBERÄTTANDE.....	21

5.6 MUNTliga SAGOBERÄTTANDETS MÅNGFALD.....	22
<u>6 DISKUSSION</u>	23
6.1 METODDISKUSSION	23
6.2 RESULTATDISKUSSION	24
6.2.1 SAGOBERÄTTANDETS MÅNGFALD	24
6.2.2 MUNTliga SAGOBERÄTTANDETS PÅVERKAN PÅ BARNs FANTASI	25
6.2.3 MUNTliga SAGOBERÄTTANDETS PÅVERKAN PÅ BARNs SPRÅK.....	26
6.2.4 MUNTliga SAGOBERÄTTANDETS TERAPEUTISKA FUNKTION	27
6.2.5 MILJÖN OCH REKVISITANS BETYDELSE FÖR MUNTligt SAGOBERÄTTANDE.....	28
6.3 VIDARE FORSKNING	28
<u>REFERENSER</u>	29
<u>BILAGA</u>	

I Inledning

”Kan man gå måntro över regnbågens bro och komma till sagans land, där troll och prinsessor gå hand i hand” (Deijke, 2006, s. 1) Detta är en fråga som vi ställde oss innan vi genomförde vår studie. Under vår utbildning har vi fått en inblick i hur betydelsefullt det muntliga sagoberättandet kan vara för barns lärande och utveckling. Murphy (2012) hänvisar till forskning som visar att barn som regelbundet läser fiktion har lättare att förstå och känna empati med människor i sin omvärld. Detta tyckte vi var intressant i samband med vår studie då vi förstått att det muntliga sagoberättandet bidrar till att barnen känner empati, då sagan gestaltas på ett sätt som väcker barnens medkänsla. Utvecklandet av barnens inlevelse i och förståelse för andra är något som skolverket trycker på i läroplanen för förskolan (Lpfö98)

Förskolan skall ta till vara och utveckla barnens förmåga till ansvarskänsla och social handlingsberedskap, så att solidaritet och tolerans tidigt grundläggs. Förskolan skall uppmuntra och stärka barnens medkänsla och inlevelse i andra människors situation. (Skolverket, 2010,s. 3)

Muntligt berättande är en väg att åstadkomma detta då vi tror aktuell forskning. Vi har erfårit att det inte är vanligt med muntligt sagoberättande i förskolan utan att det mest förekommande är att förskolläraren läser ur en bok för barnen. Vi har förstått att det muntliga sagoberättandet kan vara en hjälp för barnen bland annat i deras språk- och sociala utveckling. Fantasin är också något som främjas genom det muntliga sagoberättandet. Med detta i åtanke skulle vi uppleva det tråkigt om det muntliga sagoberättandet inte är vanligt. Lindö (2009) anser att sagan kan ha en terapeutisk funktion för barnen genom att de kan spegla sig med de olika karaktärer som finns i sagan. Detta kan på så vis hjälpa barn att bearbeta erfarenheter som barnen bär med sig i sin livsryggsäck.

2 Bakgrund

Här behandlar vi relevant litteratur som ligger till grund för vår studie om muntligt berättande i förskolan. Den litteratur som redogörs för, samt vårt resultat kommer att bli grunden för vår diskussion i studien.

2.1 Det muntliga sagoberättandets funktioner

2.1.1 Det muntliga sagoberättandet behövs

Människor har alltid behövt uttrycka sig genom det muntliga berättandet för att förstå sig själva och den värld som hon lever i (Brok 2007). Det muntliga sagoberättandet har inte uppkommit endast för att människor genom alla tider varit i behov av underhållning. Vi lever i ett samhälle som konstant förändras, i samband med detta är det vanligt att frågor om vårt eget ursprung och vår identitet uppstår. Genom det muntliga sagoberättandet och den gemenskap som den bidrar till kan vi använda denna metod tillsammans. Detta för att lyfta upp saker som för oss har ett meningsfullt innehåll som vi kan relatera till. (Brok, 2007). Deijke (2006) utvecklar ovanstående författares tankar, men bygger vidare på att vi människor har ett behov av sagor som väcker våra känslor till liv och får oss att skratta och gråta. Genom att berätta och lyssna till sagor blir vi en del av en gemensam kultur där vi kan uppleva tillhörighet. Sagor för med sig många betydelsefulla aspekter, de behandlar bland annat den etik och moral som finns i samhället. I sagorna finns det starka karaktärer som representerar det goda och det onda, och vad som är rätt och fel framgår tydligt. Barnen får möjlighet att upptäcka sin egen och sina kamraters fantasi, humor, allvar, som finns i vårt samhälle. Genom sagan utvecklar barnen en förståelse för olika hierarkier. Barnen får möjlighet att lära sig vad som är rätt och fel. Bahlenberg (1996) anser som ovanstående författare det vill säga att sagan bidrar till att barnen får kunskap om moral och etik men även förståelse för olika känslor. Genom sagor och myter kan man finna lösningar på mänskliga bekymmer och livskriser. I en saga finns många olika gestalter som antingen är goda eller onda. Varje gestalt i sagan är endimensionell på ett sätt som gör det möjligt för barnet att förstå gestalternas beteende och reaktioner. Med sagans hjälp blir det enklare för barnet att få olika idéer. Detta i sin tur underlättar och gör det möjligt för barnet att strukturera upp sina tankar.

Fast (2011) menar att precis som ovanstående författare, att samhället förmedlar olika budskap till oss. Med hjälp av sagan kan barnen även konkretisera och tolka de koder som de stöter på i sin omgivning. Barnet får en tydlig inblick av hur man är god, ond, rik, fattig, levan-

de, död, vacker, ful, ung eller gammal. Berättelser skapar ofta starka känslor hos den som lyssnar. Författaren förklarar vidare att berättelser kan innehålla många ämnen som man kan samtala tillsammans med barnen om. Samtalen kan innebära att barnen lär sig se två sidor av ett dilemma. Granberg (1996) pekar därför på att det är viktigt att använda muntligt berättande och sagor, då man kan arbeta väldigt brett och sagans funktioner har en stor mångfald. Sagostunden ska framförallt vara lustfylld och underhållande. Kunskap befasts när barnen har roligt, det är även positivt för hela gruppen då det muntliga sagoberättandet stärker samhörigheten. Språket stärks också genom denna metod då berättaren blir en språklig förebild och åhörarna både hör hur ord uttalas, samt hur ord byggs upp. Barnen får även tilltro till sin egen berättarförmåga, och deras koncentration stärks. Det muntliga sagoberättandet förmedlar kunskap, detta är något som barnen kan tillägna sig på ett lekfullt sätt. Sagan är kulturbärande, varje saga är unik och förmedlar moral och tradition. Det muntliga sagoberättandet väcker barnens känslor för litteratur och kultur, men något av det allra viktigaste är att det väcker barnens fantasi och lockar dem till lek. Sagan ger barnen tillfälle att identifiera sig med karaktärerna i berättelsen och de stärker på så vis sin empatiförmåga. De kan känna med sagans figurer och på så sätt få en förståelse för andra människors tankar och upplevelser.

Bettelheim (1979) menar att folksagan kan vara ett stöd för barns utveckling och dess förmåga att förstå samhällets konstruktioner, eftersom dagens barnlitteratur enligt författaren saknar detta. Författaren ansåg att vår tids barnlitteratur är inlindad på så sätt att det onda inte framkommer lika tydligt. Idag tycks man tro att det är skadligt för barn att lyssna till sagor med de hemskheter som finns i de klassiska folksagorna. Författaren menar däremot att dessa berättelser har en läkande effekt för barnet. Vad som är gott respektive ont framkommer ofta väldigt konkret och detta innebär att barnet själv kan identifiera sig med sagans goda respektive onda karaktärer. Med sagans hjälp kan barnen få utlopp och fästa sina projektioner på något som för dem är konkret. Det är först när barnet blir äldre som det förstår att allt har två sidor, att vi människor är både goda och onda. I verkligheten finns gott och ont representerat i varje människa. I de klassiska folksagorna är dessa egenskaper fördelade över olika individer som står för gott och ont. Detta är väldigt karaktäristiskt för sagan. Sagan är användbar för det lilla barnet då det kan fästa sina egna känslor vid de olika karaktärerna som finns i sagan.

2.1.2 Social utveckling

Människor som använder muntligt berättande i sitt arbete med barn tycker att det är stärkande för barns utveckling. Genom det muntliga berättandet främjas barns språkliga, känslomässiga och sociala utveckling. När barnet successivt utvecklar sitt språk och sin självkänsla ökar dess självkänedom. Det är viktigt att barnet får kärlek, omsorg och stimulans för att kunna utveckla de egenskaper som nämns ovan. Det är även betydelsefullt att vuxna som står barnet nära har goda kunskaper om barns känslor och tankar då det främjar dess sociala utveckling (Brok, 2007). Ärnström (2008) menar att då barn skapar en berättelse av en händelse eller erfarenhet så stärks barnets självkänsla.

Säljö (2005) beskriver det sociokulturella synsättet på följande vis: med hjälp av vår hjärna och våra sinnen kan vi förstå vår omvärld och ta till oss sociala erfarenheter och de värderingar som råder i ett samhälle. Vi människor skapas som tänkande individer genom att vi kommunicerar och samspekar med vår omgivning. Den mänskliga hjärnan är densamma som våra förfäder hade för tiotusentals år sedan. Men det finns dock en relevant skillnad då vår omgivning och samhället ständigt förändrats. En av de främsta orsakerna till att vi formas av vår omgivning är att vi genom språket kommunicerar med andra människor. Vygotskij menar att språket först fungerar som ett hjälpmedel för att kommunicera med andra individer och blir därefter ett verktyg som blir ett stöd i vårt tänkande. Författaren förklarar vidare för att kunna ha ett sociokulturellt perspektiv måste man använda kulturella och språkliga erfarenheter. På så vis kan man utveckla sitt synsätt samt fantisera och föreställa sig världen.

2.1.3 Språkutveckling

Brok (2007) skriver att språket har sitt ursprung i tidigare kroppsliga erfarenheter, hon menar att det finns nära kommunikation mellan kropp, språk och identitet. Kroppen är barnets första hem och när barnet lär sig tala är språket det andra hemmet. Först utvecklar barnet sin egen personlighet och därefter lär sig barnet symbolisera och sätta ord på upplevelser och önsningar. Under denna utveckling är det viktigt med upprepning, kroppskontakt samt stöttning av personer i barnens närhet. Redan från födseln använder barnet sina språk det vill säga kroppsspråket och rösten för att kunna kommunicera med sin omvärld. Genom att ta del av språket kan vi samarbeta och delge vår omvärld våra tankar (Lindö, 2009). Enligt Svensson (2009) har språket en social funktion men det är även betydelsefull för den kognitiva förmå-

gan av den orsaken att den har inverkan på vårt tänkande. Språket gör det möjligt för oss människor att koda erfarenheter och händelser vilket underlättar då vi observerar vår omvärld.

Berättelser och närkontakt mellan barn och vuxna är livsviktiga faktorer för barns utveckling (Brok, 2007; Deijke, 2006). Barnet utvecklar på så vis ord, meningar och språk som gör det möjligt att utveckla ett narrativt mönster. Observationer av berättande har generellt haft en påverkan på barns lust till att uttrycka sig språkligt samt lära sig att läsa skriva. Fast (2011) har utvecklat detta då hon skriver hur undersökningar har visat att barn som växer upp med mycket muntligt berättande ofta har en god språkutveckling. Detta finns förankrat i Lpfö 98 som tydligt påtalar att vi ska arbeta aktivt för att stärka barns språk i förskolans verksamhet:

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra. (Skolverket, 2010, s. 10)

Dejke (2006) förklarar att med sagans hjälp lär sig barnen att lyssna och uppfatta ett längre händelseförlopp. Sagan medför att barnet lär sig längre meningar och att de vänjer sig att lyssna. När vi berättar för barnen ökar deras intresse för språket och deras ordförråd växer. Meek (1998) beskriver att när barn lyssnar till en berättelse bekantar de sig spontant med skriftspråket. Barnen lär sig mycket genom berättelser, det vill säga hur språket är uppbyggt samt att de lär sig nya ord. Barn kan till en början inte förstå alla ord men genom kontexten i berättelsen förstår de innebörden. Fox (1993) skriver hur betydelsefullt berättelser är för barns lärande. Hon menar att barn som får lyssna på berättelser såsom sagor, rim och ramsor befäster kunskap om språket. Denna kunskap kommer till stor nytta när de ska berätta, läsa eller skriva senare i livet.

Brok (2007) förklarar att syftet med berättandet är att använda sagogenrens förmåga att intressera barn samt att de ska utveckla sin språkliga och narrativa förmåga. Berättande kan vara en bra metod för barn med läs- och skrivsvårigheter, eftersom barnet då kan finna en ny väg för att erövra läs- och skriftspråket. Även Björklund (2008) menar att det muntliga sagoberättandet främjar barnens språkliga utveckling. När man använder sig av denna metod kan man ta hjälp av rekvisita som på ett lämpligt sätt förstärker sagans budskap. Författaren skriver att ”Barnen tycks vara mycket roade av denna typ av sagogestaltning för de följer engagerat med i sagans handling genom att fylla i ord, upprepa det som sägs” (Björklund, 2008, s. 193).

2.1.4 Fantasi

”När berättaren ser att historien lever i lyssnarnas ögon får berättelsen luft under vingarna. Då svävar den på åhörarnas inlevelse” (Ärnström, 2008, s.7) Så definierar Ärnström (2008) begreppet fantasi. Ordet fantasi härstammar från grekiskan och betyder att synliggöra. Ärnström kallar det för att genom fantasins hjälp är det möjligt att få barnens ordmagi att börja blomstra. Genom fantasin kan vi göra det osynliga synligt och på så vis skapa oss ett inre bildspel efter att vi hört en berättelse muntligt. Granberg (1996) påtalar att när vi återberättar en berättelse muntligt så blir det till ett minne av något som vi själva upplevt. Det muntliga berättandet medför att barn utvecklar sin fantasi och föreställningsförmåga, detta är något som även gynnar barns intellektuella utveckling. Fast (2009) beskriver att fantasi består av önskningar, känslor och tankar. Fantasi och känslor har ett tydligt samband, då tankar och bilder kan kopplas till den sinnesstämning och den känsla som en saga förmedlar. Fast (2011) förklarar att barns fantasi tydligt synliggörs i leken, ”Via sin förmåga till fantasi och sin benägenhet att tillskriva olika saker en mening, så skapar barnen en berättelse då de leker” (Fast 2011, S.77) Lindö (2009) skriver att när barn får lyssna till berättelser framträder de ofta i barnens olika aktiviteter såsom leken.

Langer (2005) menar att de som lyssnar till en berättelse tar hjälp av sina egna erfarenheter för att bygga upp en värld utifrån det som berättas. Men om barnen sedan skall kunna jämföra sagan till den yttre världen krävs det att de kan visualisera inre bilder. Genom att sagan har en tydlig struktur och berättaren har en god inlevelse har barnen lättare för att koppla även sagens budskap till verkligheten.

2.1.5. Miljön

Det är viktigt att vara medveten om hur man utformar miljön då man berättar en saga. (Brok, 2007). Det är även av stor betydelse att skapa en rogivande och mysig atmosfär då man vill ha en sagostund. Detta kan innebära att man lägger fram kuddar eller tänder ljus, helt enkelt att man använder rekvisita som åhörarna förknippar med lugn och sagoberättande. Lindö (2009) påtalar vidare att det är viktigt att fånga barnens intresse när man använder sig av det muntliga sagoberättandet. Det är vidare viktigt att man ”skapar förväntan, koncentration och en speciell magisk atmosfär” genom vissa ritualer eller föremål (s.239). Det är viktigt att skapa ritualer samt att man ska tänka på tid, plats och eventuellt rekvisita då man använder sig av det muntliga sagoberättandet. Man kan till exempel låta åhörarna lyssna till stämningsfull musik då de

kommer in i rummet där sagan skall ta plats. Som ovanstående författare lyfter fram är det viktigt att tänka på hur man utformar miljön, Granberg (1996) betonar dock att när muntligt sagoberättande används är det viktigt att vara medveten om hur man placerar barnen, så att man har ögonkontakt med dem. Detta är något som Fast (2001) resonerar kring då det muntliga berättandet ger en personligare kontakt mellan berättaren och åhörarna eftersom man har ögonkontakt, vilket kan vara svårt då man läser ur bok. Granberg (1996) pekar på att rekvisita är något som kan vara till hjälp då man vill skapa en stämningsfull miljö. Tänk vilken mystisk atmosfär det bildas då du blåser av den dammiga sagohatten eller tar fram mattan som är magisk och kan flyga tillsammans med barnen till sagans värld.

Barn är inte på ett speciellt sätt, de blir på olika sätt i relation till de möjligheter som miljön de vistas i ger. Barnet är alltså under ständig påverkan och blir en del av den kultur som råder och de sociala konstruktioner som existerar i dess omgivning (Nordin Hultman, 2008). Sagan har visat sig ha en terapeutisk funktion, detta är något som Lindö (2009) lyfter då det har visat sig att barnen genom sagan kan identifiera sig med de olika karaktärer som finns i berättelsen. Barnen kan även bearbeta sina egna svårigheter med hjälp av sagan. Brok (2007) har liknande tankar, men för att sagan skall kunna få en terapeutisk funktion är det av stor vikt att man är medveten om hur man planerar samt utformar den miljön. Författaren liknar sago- rummet med det psykoanalytiska rummet, det vill säga ett stilla rum där barnen erbjuds en stund av reflektion. I satorummet kan barns inre värld möta verkligheten och på så sätt kan miljön i ett sagoberättande vara till hjälp för psykologiska utvecklingsprocesser.

2.2 Historik kring folksagan

Deijke (2006) skriver att det som vi kallar för folksagor inte har några namngivna författare då denna typ av sagor berättas muntligt. Förr var det vanligt att människor som vandrande från plats till plats berättade sagor för andra människor som de mötte på vägen. Vanligtvis fick den person som var på vandrande fot både berätta nyheter och sedan agera som sagoberättare. Den klassiska folksagan har under århundraden utvecklats och varit i ständig förändring. Vid de tillfällen man försökt att nedteckna folksagor har de starkt präglats av den tid och de politiska värderingar som var aktuella. Detta är en anledning till att folksagorna ständigt är i förändring. Det var vanligtvis de nedre samhällsklasserna som berättade folksagor. Det var dock alltid någon från den högre klassen i samhället som skrev ner dem då de behärskade skriftspråket. Sedan dess har olika författare skrivit ner folksagor och de har förts vidare via

muntlig tradition. Fast (2001) nämner till exempel hur berättelsen Rödluvan har förändrats beroende på i vilken kultur och tid den har berättats. Ett exempel på detta är Perraults version av Rödluvan, där han på ett tydligt sätt visade på hur flickor skall vara så de inte hamnade i männens klor. Bröderna Grimm skrev sedan om denna berättelse hundra år senare och då tillkom jägaren som räddade mormor och Rödluvan.

Deijke (2006) tar upp kända berättelser som har sitt ursprung i folksagor, bland annat *Sagan om Törnrosa*, *Askungen*, *Snövit*, *Hans och Greta*. Något som är karakteristiskt för folksagan är återkommandet av siffran tre. *Askungen* är ett sådant exempel, då de var tre systrar. Granberg (1996) menar att sagor ofta innehåller kontraster och motsatser såsom gott och ont. Det som är unikt med en saga är att den har en tydlig struktur samtidigt som den är full av fantasi. Det unika med sagan är att den inger en form av trygghet samtidigt som man kan känna distans till sagan på samma gång. Det finns även en tydlig början och slut på sagan. De börjar med de magiska orden det var en gång, vilka för oss till fantasins värld, och har en stark påverkan på var och en av oss och vi vet att vi kommer att få vara med på ett äventyr. Vi vet också att sagan slutar med att de sedan levde lyckliga i alla sina dagar. Bahlenberg (1996) nämner att barn som fått sagor berättat för sig, ofta har lättare att förstå sagans struktur och symbolspråk. En sagas struktur börjar med en startpunkt, oftast ett problem, sedan följer mötet med farorna och till sist upplösningen som kan vara en skatt som belöning. Har man kunskap om sagans struktur och kan hantera symboler, symboliska personer och symboliska händelseförlopp kan det underlätta när man skapar en saga.

Kåreland (2009) beskriver att en sagas utformning är beroende av vart i världen den har uppkommit. Sammansättningen för en saga är ofta densamma men innehållet präglas av kulturella faktorer. Sagor och berättelser beskriver olika händelseförlopp som genomförs av individer som har önskningar eller mål som de vill uppnå. En saga eller berättelse följer regelbundenhet i sin konstruktion och händelseförloppet följer ett visst mönster.

Kåreland lyfter fram den ryske litteraturforskaren Vladimir Propp (1895-1970), som analyserade folksagor och försökte se om de följde ett generellt mönster. Han upptäckte vissa funktioner som återkom i folksagorna och dessa var, hjälstens uppbrott, ett uppdrag som någon tilldelas, ett uppdrag som ska lösas eller en kamp som måste utkämpas samt hjälparen som dyker upp. Propp upptäckte 31 funktioner i folksagorna vilka kan kombineras på olika sätt. Även många berättelser för barn och vuxna visade samma slags mönster som folksagorna följde, det

vill säga Propps modell. Det har även framkommit att barn tidigt följer en struktur när de berättar som liknar Propps mönster. Tack vare Propps funktionsanalys kan berättelsens handlingsförlopp analyseras. Det vill säga att olika karaktärer inte bara blir individer utan även ägare av vissa roller eller funktioner i en berättelse. Dessa roller kan vara skurken, givaren, motståndaren, den falske hjälten eller kungen som vill gifta bort sin dotter. Författaren menar att Propps teori har vidareutvecklats av den franske strukturalisten Algirdas Julien Greimas (1917-1992), enligt honom finns det något i varje berättelse som sätter igång handlingsförloppet. Berättelsens huvudperson det vill säga subjektet, drivs av en längtan av att erövra något. Denna längtan kan vara ett objekt såsom att hitta en skatt eller vinna prinsessan, målet kan även vara något abstrakt till exempel att bli vuxen eller att vinna kraft och få inflytande. Även andra individer i berättelsen kan analyseras tack vare analysmodellen, det vill säga att de har olika anledningar till sina beteenden och syftet kan vara olika önskemål. I de sagor som har ett lyckligt slut lyckas subjektet nå sitt objekt. Men målet uppnås sällan utan kamp.

Brok (2007) talar om akantmodellen, som belyser sagans handling och karaktärernas relation till varandra. Denna modell kännetecknas av fyra punkter:

- Ett subjekt (huvudpersonen)
- Ett projekt (syftet)
- Ett objekt (belöningen prinsen eller prinsessan)
- Hjälpare och motståndare

Høgh (1996) skriver

Ett exempel: Askungen (subjektet) kastas ut i livets prövningar när modern dör och fadern flyttar ihop med en ny kvinna. Askungen måste mogna och utvecklas för att bli sig själv (projektet). Under tiden pinas och plågas hon av de elaka styvsystrarna och styvmodern (motståndare). Men klarar sig tack vare sina goda egenskaper och duvorna och småfåglarnas hjälp (hjälpare). Till slut får hon prinsen (objektet) och vinner ära och värdighet. (Høgh, 1996, s. 51)

2.3 Tidigare forskning

Literacy är ett begrepp som använts av olika medier de senaste åren. Olika definitioner av begreppet har redogjorts. Fast (2001) menar att vi människor konstant är omgivna av literacy. Du kanske läser morgontidningen eller lyssnar på radion på väg till jobbet där någon förmedlar en skriven text till dig. I pedagogiska sammanhang beskriver författaren att begreppet literacy omfattar alla de situationer när ett barn regelbundet fördjupar sina kunskaper inom läsning och skrivning.

Många forskare har undersökt att barn som tidigt får lyssna till berättelser får användbar kunskap som kan vara till stor nytta när de själva berättar eller ska lära sig läsa och skriva. Fast (2007) skriver i sin avhandling om hur sju barn lär sig läsa och skriva. Det muntliga sagoberättandet är ett verktyg som kan utmana barnen i deras literacyutveckling. Barn lär sig mycket omedvetet såsom hur språket låter samt hur det är uppbyggt. Genom det muntliga berättandet menar även Lindö (2009) att barnen tillägnar sig nya ord. Därför är det viktigt att barn tidigt får en varierad språklig stimulans som främjar deras literacyutveckling, detta är något som både Fast (2007) och Lindö (2009) påtalar. Författaren tar även upp att det är under barnets första levnadsår som de utvecklar sin kommunikativa förmåga. ”Förskolan ska vara en levande social och kulturell miljö som stimulerar barnen att ta initiativ och som utvecklar deras sociala och kommunikativa kompetens” (Skolverket, 2010, s. 6). Som Lindö (2009) beskriver är det därför betydelsefullt att arbeta mycket med kroppsspråk, känslspråk, talspråk och bildspråk eftersom det i sin tur utvecklar barnens literacyförmågor. Denna tanke är även något som Kåreland (2009) pekar på då berättandet har en betydelse för barns läs- och skrivutveckling. Detta ställningstagande stärks av Bruner (1990) som ansåg att sagan är ett verktyg som gör det möjligt för barnen att utveckla sin sociala förmåga. Han menar vidare att berättandet medför att barnen får kunskap om språket som kommer till stor nytta när de själva berättar, men även när de ska lära sig läsa och skriva. När barn får lyssna till en berättelse medför det att barnen får kunskap om hur en berättelse är uppbyggd. De skapar förståelse för en händelse i en berättelse som medför att de minns den bättre.

Arnqvist (1996) uttrycker att samtliga studier har påvisat att de barn som tidigt får bekanta sig med språkets byggstenar har större möjligheter till att lära sig läsa och skriva. Meek (1998) har pekat på att berättelsens funktioner har belysts av många literacyforskare. Författaren uttrycker att barn ”move into literacy” när de lyssnar till en berättelse. Barn får bra och använd-

bar kunskap då de lyssnar till olika berättelser, kunskap som kan vara till stor nytta när de själva berättar eller ska lära sig läsa och skriva. En rik berättartradition medför att barnen får höra nya ord, även om de inte förstår den specifika innebörden kan de med hjälp av sammanhanget förstå handlingen. Fast (2001) menar att de barn som har växt upp med mycket berättande ofta har fördel av detta då de kan hantera språket bättre. Fox som (1993) skriver att berättandet medför att barn omedvetet nyttjar kunskaper de besitter. Hon har sett ett samband i sin avhandling: *At the very edge of the forest. The influence of literature of storytelling by children*, att det har betydelse för barn om de fått höra mycket berättelser under förskoleåldern. Den lärdom som det muntliga berättande bidrar till blir en del av barnets sociokulturella erfarenheter, vilket många gånger grundas på berättelser barnet hört eller varit delaktig i.

Grugeuon och Gardner (2000) menar att då man berättar en saga får orden liv och tar barnen till en annan värld. På så vis skapas en relation mellan berättaren och de som lyssnar, i engelska berättarsammanhang benämner man detta som "The space between" (Fast, 2001, s14.) Denna gemenskap bidrar till utvecklingen hos såväl individen som gruppen. Detta uttryckte Vygotskij (1995) då han talade om att den sociala miljön har en betydelse för barns utveckling.

2.4 Teoretisk ansats

Bjereld, Demker och Hinnfors (2009) skriver att vetenskap existerar för att vi ska kunna förstå mer av den värld vi lever i. När människor stöter på svårigheter och ifrågasätter problem utvecklas kunskap som är viktig för oss människor. Genom forskning kan vi ta del av ny kunskap som gör det möjligt att förbättra vår pedagogiska miljö. Det är viktigt att grunda sin forskning i en teori. Vår studie utgår från Lev Vygotskijns teori då vi anser att den är lämplig för vår uppsats då han talar om att vi lär oss i samspel med vår omgivning. Detta är något som ryms inom det muntliga sagoberättande, då det bidrar till en gemenskap som främjar lärandet. I Lindö (2009) kan vi läsa om Vygotskij som var en rysk forskare som både var filosofiskt och pedagogiskt engagerad (1896-1934). Trots sin korta livstid hann han genom sina tankar ge uttryck för det som sedan kom att kallas för det sociokulturella perspektivet. Evenshaug och Hallen (2001) beskriver det sociokulturella perspektivet på så vis att barn utvecklas i samspel med sin omgivning. Vygotskij uttrycker "genom andra lär man känna sig själv"(Vygotskij, 1999, s.11). Vidare förklarar Vygotskij miljöns betydelse för barns lärande. "Trädgårdsmästaren inverkar på blommans växande genom att höja temperaturen, reglera fuk-

tigheten, avlägsna växter intill, gallra och tillsätta jord och gödning, dvs. Återigen indirekt genom motsvarande förändringar av miljön. På samma sätt uppfostra pedagog barnet genom att förändra miljön.”(Lindqvist, 1999, s.21). Evenshaug och Hallen (2001) förklarar att i denna process får barnet stöttning av en kamrat eller vuxen som kan hjälpa barnet vidare i dess utveckling, detta samarbete brukar benämnas som den *proximala utvecklingszonen*. Vygotskij (1995) beskriver barns verklighet och fantasi. Han menar att fantasins värld alltid hämtas från den givna verkligheten Vygotskij uttrycker. ”Genom fantasin tolkas erfarenheter och känslor. Medvetandet förenar känsla med betydelse och mening vilket innebär att tanke och känsla hör ihop (Vygotskij, 1995, s.9). Evenshaug och Hallen (2001) nämner även Piaget som var en forskare inom psykologin som i motsats till Vygotskij fokuserade på individens utveckling. Piaget la inte stor vikt vid språkets betydelse för barns utveckling vilket Vygotskij gjorde. Piaget ansåg inte att sociala och kulturella faktorer hade samband med barns utveckling. Dessa forskare är stora inom psykologin men de står för helt olika sätt att se på barns utveckling. Lindqvist (1999) tydliggör skillnaderna mellan dessa teoretiker då Piaget var menade att ett barns utveckling inte påverkas av undervisning då det var dess egen mognad som styrde. Vygotskij däremot ansåg att undervisning och utveckling går hand i hand, och att det krävs ett samspel mellan dessa för att barnet ska kunna utvecklas. I vår studie fokuserar vi på Vygotskijs teori

Fox (1993) menar att barn bär på en berättarlust inombords. När barn får möjlighet att använda sig av det muntliga berättandet använder de kunskaper som de inte alltid är medvetna om att de besitter. Barn kan genom det muntliga sagoberättandet uppfinna världar ”befolkade av lejon, björnar, kaniner, apor, häxor, jättar, tjuvar och poliser” (Fast, 2009, s. 53) Barn som får lyssna till eller själva använda muntligt berättande anknyter ofta detta till egna erfarenheter, genom vissa ord eller händelser som till exempel en saga kan väcka hos dem. Denna kompetens som barn äger kan kopplas till de sociokulturella erfarenheter som de bär på. Vygotskij (1995) ansåg att fantasin är historiskt och kulturellt specifik. Han menade att fantasin skapas utifrån människans tidigare erfarenheter, där den sociala och kulturella miljön spelade en avgörande roll.

3. Syfte

Vårt syfte med denna studie är att undersöka hur verksamma förskollärare uttrycker att de använder muntligt sagoberättande i verksamheten samt vilka effekter de anser att muntligt sagoberättande har för barns utveckling.

3.1 Frågeställningar

- Vilken betydelse uttrycker förskollärare att det muntliga sagoberättandet har för barns utveckling?
- Hur uttrycker förskollärare att de arbetar med muntligt sagoberättande i förskolan?

4. Metod

I metodavsnittet beskriver vi hur studien har genomförts samt vilken metod vi använt oss av. Efter metoddelen följer en redogörelse av urval, genomförande, etiska aspekter samt analys.

4.1 Metodval

Vi ansåg att det kunde vara intressant att få inblick i förskollärares uppfattningar om muntligt sagoberättande samt hur de använder sig av det i verksamheten. Metoden vi har valt för vår studie är kvalitativa intervjuer eftersom vi anser att detta tillvägagångssätt kommer ge oss fördjupade kunskaper och nya perspektiv kring muntligt sagoberättande i förskolan. Kvale och Brinkman (2009) förklarar att en kvalitativ forskningsintervju handlar om lärande. De menar alltså att intervjuens syfte är att försöka förstå världen utifrån de intervjuades synvinkel. Tyngdpunkten i denna metod ligger alltså på att synliggöra respondenternas uppfattningar kring ett visst fenomen. Syftet med att intervju är att producera ny kunskap. Därför bör samtalet ha en viss struktur och ett tydligt syfte. En forskningsintervju är alltså inte ett likställt samtal eftersom det är forskaren som definierar och kontrollerar situationen. Trost (2005) påtalar att det som utmärker kvalitativa intervjuer är att man genom enkla frågeställningar får betydelsefulla svar som ger omfattande data. Bryman (2001) nämner att det finns två olika typer av intervjuer, ostrukturerade och semistrukturerade. Vi har utgått från en semistrukturerad intervju då vi utifrån vårt syfte och frågeställningar formulerade intervjufrågor. Författaren klargör att en semistrukturerad intervju har speciella teman som ska tas upp, den så kallade intervjuguiden. Detta tillvägagångssätt tillåter intervjupersonerna att utforma svaren på ett

sätt de finner bekvämt. Fördelen med denna metod är att intervjufrågorna kan ställas i en annan ordning än vad man först tänkt sig. På så vis får man utförligare svar och en mer trovärdig studie. Denna metod passade bra för vår studie eftersom vi ville ha detaljerade och beskrivande svar. Författaren nämner att vid en kvalitativ intervju är fokus riktat på den intervjuades uppfattning och synpunkter. Han tydliggör vidare att det är viktigt att vara flexibel samt följa intervjupersonens tankar kring frågan eftersom det kan leda till mer detaljerade svar. Detta är något som vi haft i åtanke när vi genomförde våra intervjuer.

När intervjuerna och transkriberingen är färdiga kan man som Trost (2005) konstaterar finna intressanta svar som kan vara lämplig att använda när man analyserar sitt material. Vi har spelat in våra intervjuer och sedan transkriberat dem. Det är sedan de olika åsikterna som framkommit i intervjuerna som vi har analyserat och beskrivit.

Løken & Søbstad (2010) klargör att målet med kvalitativa metoder handlar mer om förståelse än förklaring, det vill säga att man som forskare ska få en insikt i en individs handling. Detta är något vi haft i åtanke när vi genomfört vår studie samt att det varit intressant att få kunskap hur förskollärare uttrycker sig kring muntligt sagoberättande. Forskning bidrar till ny kunskap, men metoderna man väljer är avgörande för att kunna få aktuell och relevant data. De nämner även att intervju är ett betydelsefullt verktyg som gör det möjligt att få en inblick i en annans människas verklighet och uppfattning. Intervjuer är en bra metod när man söker kunskap om ett ämne men det är även viktigt att den som intervjuas lyssnar och är lyhörd samt skapar en god relation till respondenten. Kvale och Brinkman (2009) skriver ”Att intervju är en aktiv process där intervjuare och intervjuperson producerar kunskap genom sin relation.” (Kvale och Brinkman, 2009, s 34.) Løken & Søbstad (2010) menar också att intervjuer är en metod som är viktig att kunna utföra när man arbetar i förskolan. De beskriver intervjusituationen på följande vis att den som intervjuar ställer frågor till respondenten som svarar på frågorna. Frågorna ställs muntligt och intervjuarens roll innebär att registrera svaren, vilket kan betyda att svaren skrivs ner men enklast är att ta hjälp av ljudupptagning. Då kan den som intervjuar fokusera bättre på samtalet och det inspelade materialet kan skrivas ner efter att intervjun är avslutad.

4.2 Urval

Vi valde att intervju sex förskollärare. Urvalet består av förskollärare som har varit aktiva inom yrket olika lång tid. Undersökningsgruppen består av förskollärare som finns i vår om-

givning. En del förskollärare som vi intervjuat arbetar på småbarnsavdelning, andra på siskonavdelning. Alla som medverkar kommer vara helt anonyma och vi kommer tilldela dem fingerade namn. Vi kommer kalla dem F1, F2, F3, F4, F5 och F6 (F= förskollärare).

4.3 Genomförande

Som vi tidigare nämnt har vi intervjuat aktiva förskollärare i vår omgivning. Innan vi genomförde de riktiga intervjuerna genomförde vi två pilotintervjuer. Detta för att få en uppfattning om huruvida frågorna var bra formulerade samt även för att se hur lång tid de skulle ta. Løken & Søbstad (1995) menar också att det är viktigt att göra en pilotintervju då man utför en studie, för att få bort otydliga frågor som inte anknyter till studien och dess syfte. Vi utförde våra intervjuer på en avskild plats där miljön var lugn och trygg. Respondenterna fick ta del av studiens syfte. Därefter informerade vi förskollärarna om att intervjun skulle spelas in samt att inga namn kommer nämnas i studien. Vi informerade även om att intervjun var frivillig och att förskollärarna kunde avbryta sin medverkan om de så önskade. Bell (2009) förklarar att man har ett ansvar att informera respondenten om studiens syfte. Med detta menar hon att man ska informera om vilka frågor som ska ställas, varför man vill intervjua just dem samt hur man hanterar den information man får.

4.4 Etiska principer

För att kunna genomföra vår studie och göra den tillförlitlig har vi följt de forskningsetiska principerna. Kvale och Brinkmann (2009) beskriver att det finns specifika etiska krav som man måste följa när man genomför kvalitativa studier. Vi har informerat de medverkande om studiens syfte, något författarna benämner som informerat samtycke. Respondenterna är medvetna om att studien är frivillig och att de kan avbryta den om de önskar. Konfidentialitet är något som vi eftersträvar, vilket innebär att informera de deltagande i studien om att vi fingerar alla namn. Det material som framkommit genom intervjuer har vi endast använt i samband med denna studie. För oss var det viktigt att ha ett positivt förhållningsätt och inge trygghet och ett lugn så att den intervjuade kände sig bekväm och att vi endast använder intervjuaterialet till denna studien.

4.5 Reliabilitet och validitet

När man genomför en studie är det viktigt att veta att man undersöker det som undersökningen syftar till. Detta benämner Patel och Davidsson (2011) som validitet, det är även viktigt att genomföra detta på ett trovärdigt sätt vilket författarna uttrycker som reliabilitet. Även om dessa begrepp har olika innebörder så har de ändå en koppling till varandra. Om en studie saknar reliabilitet saknar den även validitet (Bryman, 2001). Vi ställer oss frågan om vår studie verkligen undersöker det som uppställningen syftar till. Vårt urval är begränsat så vi kan inte dra generella slutsatser utifrån vårt resultat. Vi försökte dock eftersträva ett mångsidigt resultat i möjlig mån då vi intervjuade förskollärare.

4.6 Analys

Kvale och Brinkman (2009) menar att tolkning och redovisning av de åsikter som framkommer genom intervjuer är en form av social konstruktion, vilket forskaren bör vara medveten om. Det finns en del saker som man bör ha i åtanke såsom att man tar hänsyn till integritet hos den man intervjuar, men också att man har en bredd i sitt material så att man får en bred grund att bygga vidare på. Detta hade vi i åtanke då vi valde intervjupersoner samt att vi i vår litteraturbakgrund försökt fånga olika teorier och synsätt. Kvale och Brinkman (2009) berättar att ordet analysera betyder att ta isär och sammanfoga på ett nytt sätt, vilket innebär att man delar upp samt kategoriserar sitt intervju-material. Vid en intervjusituation kan respondentens svar tolkas som en historia som sedan efter transkribering kan ses som en berättande text. Det är lätt att tappa fokus då man sitter med utskrifter och inte vet hur man ska bearbeta sitt intervju-material. Författarna talar om att man bör ha ett narrativt förhållningsätt till sitt intervju-material och de skriver att man bör ha i åtanke ”Hur kan jag rekonstruera den ursprungliga historia som berättades av intervjupersonen till en historia som jag vill berätta för min publik?” (Kvale och Brinkman, 2009, s 210) Vidare kan man dela in analysen i olika steg, en viktig del av detta är att koda och kategorisera de svar som framkommit vid de intervjuer man haft och sedan knyta detta till den aktuella studiens syfte. Detta är något som vi haft i åtanke när vi kategoriserat vårt intervju-material.

En narrativ analys innebär att man har ett speciellt fokus på det språk som respondenten använt, men även att man ser sociala mönster som finns i de aktuella intervjutexterna. Det narrativa synsättet är något som utvecklats under lång tid, detta kopplar författarna till Propps analys av ryska folksagor, precis som sagans förlopp är det viktigt att man i den narrativa analysen

sen ser omständigheter och intervjutextens alla element. Författarna skriver: ”Analysen kan också vara en rekonstruktion av de många historier som berättas av de olika intervjupersonernas, till en rikare mer förtätad och sammanhängande historia än de historier som finns utspridda i de enskilda intervjuerna.” (Kvale och Brinkman, 2009, s 240)

5. Resultat

5.1 Fantasi

Alla förskollärare som vi har intervjuat påtalar hur viktig fantasin är för barns utveckling. De nämnde även vidare hur muntligt sagoberättande främjar fantasin på ett positivt sätt hos barnen. Det finns olika metoder att introducera muntligt berättande på så att fantasin väcks till liv. Ett exempel är när en förskollärare nämner:

På vår förskola har vi en matta, men det är inte vilken matta som helst det är en flygande matta. När barnen sätter sig på den mattan vet de att vi ska flyga i väg till sagans värld (F3)

F4 nämner att barn som växer upp med mycket sagoberättande får en mer utvecklad fantasi. Hon menar att de barn som får lyssna till muntlig berättande har lättare för att själva berätta eller hitta på egna sagor. Konsekvensen anser F6 av att man använder muntligt berättande är att barnen själva vill berätta och då stimuleras fantasin. F5 påtalar att samhället idag har förändrats. Barnen som växer upp nu är vana med snabba bilder som bidrar till att de inte behöver skapa egna bilder i huvudet med hjälp av fantasin. F5 drar paralleller till sin egen barndom då hon kunde lyssna till en berättelse på band och då genom fantasin kunde bygga upp bilder. Detta är på väg att försvinna, det är av stor vikt att man i förskolans verksamhet arbetar aktivt med muntligt berättande. F4 beskriver att det finns hjälpmedel att tillgå när man vill stärka barnens fantasi. Det finns ett material som heter TKT som hon beskriver på följande vis:

Jag har ett band som heter TKT och det är ju lite häftigt för det är ett band där barnen får att föreställa sig saker samt träna på att lyssna, men de får även träna på att använda sin fantasi med. Det går exempelvis till så här blunda nu, nu ser du allt rött och nu kommer den röda nallen emot dig tänk att du krama den röda nallen. Detta band är underbart att lyssna på.[...] Ja det är jätte bra. Har även ett avsnitt som heter klubban, det går till så här. Blunda, tänk dig nu att du biter på klubban och att det krasar. Även detta är ju ett band för träna fantasin, eftersom en del barn har svårt med fantasin och då behöver vi träna tillsammans med barnen (F4)

F1 menar att hennes tanke med det muntliga sagoberättandet är att klä sig i en annan roll, genom sin egen och barnens fantasi kan de ta sig till en annan värld där fantasin flödar. F4 nämner att man kan arbeta med bilder som finns i sagoböcker, och bygga nya berättelser med hjälp av endast bilderna, och då blir det en ny saga. Då får barnen med hjälp av sin fantasi skapa en berättelse. F2 uttrycker att det muntliga berättandet stimulerar barnens fantasi, och detta är något som förskolläraren tycker man tydligt kan se i leken. Det är alltså viktigt att främja barnens fantasi enligt henne.

5.2 Språk

Samtliga förskollärare menar att språket stärks genom det muntliga sagoberättandet. F2 påstår att barnen lär sig nya begrepp då de får lyssna till en saga. F4 menar också att syftet med det muntliga berättandet är att barnen ska öka sitt ordförråd, och detta gör de i samspel med andra barn och vuxna. Barnen gör ofta om en berättelse till sin egen, det är vanligt att de fastnar för någon figur och ord som kan kopplas till figuren berättar F4. På så sätt menar hon att både fantasin och språket stimuleras positivt. Även F3 betonar hur viktigt det är att stärka barnens språk i samband med sagoberättandet, och att deras ordförråd ökar. Språket stärks av att barnen får återberätta sagor och använda muntligt berättande i andra sammanhang. F4 säger:

Ja det får det jag kan vara med att hjälpa till i en början, och att de sedan får fylla i under sagans gång gillar de ju. Sedan kan det vara att jag berättat en spökhistoria och att detta smittar av sig till barnen. För då vill de också att prova att berätta. En del berättar nästan precis min historia och det är ju bara nyttigt för då börjar de våga berätta. Sedan finns det en del barn som har grunderna men lägger till andra saker i handlingen och det tycker jag är fascinerande att få se och höra, det vill säga att det ger ringar på vattnet (F4)

F5 menar att vi enligt vår läroplan ska arbeta mot att barnen stärker sitt språk. Hon betonar att det muntliga sagoberättandet kan bidra med detta. F6 som arbetar med små barn anser att man i sagoberättandet får in många begrepp såsom låg, hög, bakom och framför. Detta är ord som är bra att benämna, eftersom att det annars kan bli för abstrakt för de små barnen.

5.3 Miljö

Alla förskollärare nämner hur viktig miljön är för det muntliga sagoberättandet. F3 säger:

Men det som är så bra med det muntliga berättandet är att man kan använda det överallt, det är inte specifikt bundet till en plats (F3)

Genom de olika intervjuerna framkommer det att muntligt sagoberättande är en lättillgänglig och flexibel metod att använda i förskolans verksamhet. Samtliga förskollärare som vi har intervjuat förklarar att de har skapat någon form av miljö avsedd för det muntliga sagoberättandet. F1 berättar om en speciell matta som de brukar sitta på när de berättar sagor för barnen. Vidare beskriver förskolläraren att de förvarar denna matta i ett skåp. När barnen vill höra en berättelse knackar de på skåpet och väntar på att vi ska ta fram mattan och berätta en saga. F2 beskriver att de använder det muntliga sagoberättandet i samband med att de har samling tillsammans med barnen. F3 förklarar att de har skapat ett sagorum som är specifikt avsett för att sagoberättande. I detta rum finns det målningar på väggen, och här kan barnen få varva ner och lyssna till när vi berättar. Hon säger:

Vi är jättegglada för vårt sagorum, och det är roligt att ha ett helt rum som är tänkt till att berätta sagor. Vi har kuddar i detta rummet som barnen får sitta eller ligga på när vi berättar. (F3)

F4 nämner att på deras förskola brukar de sitta i lekrummets soffa, men de brukar även vara i byggrummet för där har de en rullgardin, det är lättare att skapa en mysig atmosfär där. Hon berättar att de har ett speciellt sagotäcke som de endast använder när de berättar en saga. De har även en lampa som tänds i samband med det muntliga berättandet. Personalen på denna förskola kände att de hade tänkt till kring inredningen i detta rum. Det finns även ett sagorum som får nyttjas av alla avdelningar på förskolan, men detta får man boka då man vill använda det. F5 anser att man inte behöver ha någon speciell miljö då man använder muntligt berättande. Hon menar att om sagan är tillräckligt spännande så behöver man inte skapa en viss atmosfär, utan det räcker att bara dimma ljuset. F6 berättar att de har en speciell krypinhörna där de brukar vara när de berättar sagor. Hon förklarar att när man ska använda sig av det muntliga berättandet är det en fördel att vara i ett litet rum, då det är lättare att skapa en mysig stämning där.

F1 förklarar att man inte endast behöver vara inomhus när man berättar sagor, hon nämner:

Vi har även satsat mycket sagor utomhus på vår utegård som vi ständigt håller på att utveckla, men kopplat till sagan så håller vi på med Bockarna bruse. Då har vi

byggt upp en bro ute på gården där vi berättar sagan, men även så att barnen sedan kan leka vid denna bro. (F1)

F5 uttrycker att de brukar berätta sagor i skogen. Det är lätt att ta med sig någon form av rekvisita i ryggsäcken, så kan man ta fram det om tillfälle ges. F6 nämner också att de brukar berätta sagor när de är i skogen tillsammans med barnen.

5.4 Rekvisita

Alla förskollärare berättar att de använder sig av någon form av rekvisita när de använder muntligt berättande. F3 uttrycker att de på förskolan hon arbetar på vill använda rekvisita som inger en magisk stämning, men som även förstärker sagans budskap. Förskolläraren förklarar:

Ibland får barnen vara med och skapa rekvisitan, om sagan handlar om en ekorre kan barnen få göra nötter innan som senare kommer till användning i sagan, och detta stärker dem. (F3)

Även F1 berättar att de använder rekvisita såsom dockor, hattar eller masker. Hon poängterar att då hon arbetar med små barn kan man inte ha för mycket rekvisita för då blir barnen rädda och magin går förlorad. Förskolläraren förklarar att hon tycker att rekvisita är positivt då man lättare fångar barnens intresse. F4 menar att man kan använda fingerdockor, handdockor och kramdjur när man berättar muntligt. Även F2 använder dockor som rekvisita, men hon betonar att rekvisitan inte får ta över sagans budskap, utan att de ska komplettera varandra.

F5 menar att användandet av rekvisita förhöjer sagans budskap. F6 nämner att även hon gärna använder sig av rekvisita i berättande men även i dramatiseringar. F4 anser att man inte behöver ha så avancerad rekvisita när man berättar, hon förklarar:

Enkla saker blir väldigt bra. Bara en sagohatt eller gå igenom en rockring till sagans värld, eller salt eller sagoglitter, så det finns ju mycket (F4)

5.5 Terapeutisk funktion

5.5.1 Känslor

Genom de intervjuer som vi gjort har det framkommit att det muntliga sagoberättandet kan ha en terapeutisk funktion, vilket stöds av tidigare litteraturbakgrund. F1 uttrycker:

Genom sagan lär sig barnen att få kontakt med sina känslor. (F1)

F4 nämner att det är viktigt för alla barn att ha en god självkänsla, och detta är något som det muntliga berättandet bidrar till. F6 förklarar att det muntliga sagoberättandet bidrar till att barnets identitet och självkänsla stärks och detta anser hon är väldigt viktigt för barnen.

Även F3 menar att sagor hjälper barnen att närma sig sina känslor, hon beskriver detta på följande vis:

Barnen kan ofta identifiera sig med någon figur i berättelsen, och det är något som är till hjälp för barnen i deras emotionella utveckling. (F3)

F3 menar att hon genom att använda det muntliga sagoberättandet vill stärka barnens tilltro till sig själva. I berättelsen stöter ofta de olika karaktärerna i sagan på problem, men som oftast slutar lyckligt. Detta var något som hon ville förmedla i mötet med barnen. Värdegrunden kommer in i det muntliga berättandet på ett naturligt sätt, där barnen får kunskap hur man ska vara mot varandra uttrycker F5. Förskolläraren talade om begreppet sensmoral, vilket innebär sagan medför ett budskap då barnen tar lärdom av en berättelse.

5.5.2 Återberättande

Samtliga förskollärare berättar att de i samband med muntligt sagoberättande låter barnen återberätta handlingen i sagan. F1 nämner att hon brukar låta barnen använda det material som använts i sagan, på detta sätt får barnen befästa sagans budskap genom att ha det i leken. F2 menar att det är viktigt att barnen får vara delaktiga i berättandet. Hon förklarar att barnen får möjlighet att koppla sina egna erfarenheter till de olika element som finns beskrivs i sagan på följande sätt:

Om vi berättat en saga om en katt, så kanske ett barn berättar att deras mormor också har en katt. (F2)

F3 menar att när de återberättar en saga tillsammans med barnen så tar de hjälp av dem. Förskolläraren hade även i åtanke att ställa öppna frågor till barnen när hon berättar en saga för dem. Detta för att de skall kunna få använda sin egen fantasi och berätta för oss andra, vad de tror händer i sagan härnäst. De har även en stor låda med figurer som barnen kan ta hjälp av om de vill berätta för varandra. Att använda barnens egna namn är något som barnen finner mycket roligt, och de blir på så vis delaktiga i berättandet. F5 anser också att det är positivt att barn får återberätta. Hon förklarar att barnen då får ta hjälp av den rekvisita som funnits med i sagan.

Vidare menar F6 att när man berättar en saga muntligt kan den bli olika beroende på vem som berättar. I dessa situationer kan man ta hjälp av barnen, hon menar att när man berättar en saga som barnen är bekanta med kan de få vara med och hjälpa till att berätta sagan. Man får ta vara på barnens kunskaper och använda dem på ett sätt som lyfter dem.

F5 anser också att det är positivt att barn får återberätta. Hon förklarar att barnen då får ta hjälp av den rekvisita som funnits med i sagan.

Det optimala är ju att ha lite rekvisita som de använder när de återberätta sagan. Ehh som när vi hade Bockarna bruse, då hade vi en påse och då kan de själva ta fram. Det bli lättare för dem att berätta men att man som förskollärare är med och hjälper till. Barnen använder olika röstlägen när de återberätta. Detta kunde vi jobba mer med. (F5)

Även F4 betonar hur betydelsefullt det är att barnen får återberätta sagan, förskolläraren anser att samtalet med barnet är viktigt eftersom förskolläraren då kan se vilken grammatik och vilka begrepp som barnet kan. F4 förklarar att när barnen återberätta tar de hjälp av bildkort, dockor, fingerdockor handdockor eller kramdjur som funnits med i sagan

5.6 Sagoberättandets mångfald

Genom intervjuerna som vi gjort har det framkommit att det muntliga berättandet har en mångfald det vill säga att barnen lär sig mycket genom berättandet och att förskolläraren har en flexibilitet. Respondenterna nämner även att muntlig berättande passar bra att tillämpa i både inom- och utomhusmiljö.

Det finns väldigt mycket bra med det muntliga sagoberättandet. Tyvärr kan jag känna att det verktyg som muntligt berättande är ofta är underskattat. Jag vet inte vad detta beror på, men om man inte vet varför det är viktigt kanske det blir att man inte använder sig av det. (F3)

F2 uttrycker att de på hennes förskola är glada att de nu har ett sagorum att tillgå. Hon beskriver att de känns som ett stort steg då detta rum öppnar upp så många möjligheter för det muntliga berättandet. Sagoberättandet för med sig bra saker som vi kan använda i många sammanhang inom förskolans verksamhet.

F4 nämner att hon använder muntligt sagoberättande nästan varje dag. Ibland är det planerat men oftast blir det spontant. Hon anser att det muntliga berättandet har en fördel eftersom man kan tillämpa det på många olika platser. Det muntliga berättandet medför frihet, hon berättade att hon kommit på egna sagor som barnen älskar.

Jag har kommit på två egna sagor om häxan Maran och Pelle plutt som nästan har blivit levande. Jag träffar på barn i skolan som jag tidigare haft och som kommer ihåg sagorna och de vill att jag berätta mer om häxan Maran och Pelle plutt när vi ses. (F4)

Muntligt berättade är användbart i både inom- och utomhus- miljö talar F5 om. På deras förskola brukar de berätta sagan om vanten och då brukar de varieras sig genom att berätta den sagan antingen i lekhallen eller utomhus.

F6 anser att man kan berätta muntligt i olika omgivningar. Förskolläraren beskriver att berättelsen ofta blir på ett annat sätt beroende på vart man är och berättar och detta är något barnen uppskattar och tycker är roligt. Det muntliga berättandet är mångsidigt och att man kan använda det i nästan vilket sammanhang som helst uttrycker F1:

Man kan även berätta spontant i skogen, om man ser en myra i skogen kan man berätta om den vart den är på väg ” Han heter Kalle och han skulle hjälpa sin kompis att bära barr” Man kan även ta med lite glitter och strö i en glänta så har den genast förvandlats till en sagoglänta. Ja man använda det muntliga berättandet nästan var som helst, och på så vis är det ett bra verktyg att använda i förskolans verksamhet. (F1)

6. Diskussion

I vår slutdiskussion redogör vi vad som framkommit i vårt resultat kopplat till vårt syfte. Vi ställde oss frågan om vad muntligt sagoberättande har för betydelse för barns utveckling. Studien har medfört att vi fått nya perspektiv kring det muntliga sagoberättandet, undan rubrikerna nedan följer våra slutsatser.

6.1 Metoddiskussion

Den metod som vi valt har varit lämplig för vår studie. För att förbereda oss läste vi litteratur som var kopplat till denna typ av studie. Det innebar att vi fick en djupare förståelse för vad en kvalitativ intervju innebär. Kvale och Brinkman (2009) påpekar att följande metodval är en process där syftet är att producera ny kunskap. Det fanns vissa aspekter som vi upplevde positivt med vårt val av metod. Den dialog som uppstår vid intervjusituationen kan leda till personliga reflektioner som är svåra att fånga till exempel i en enkätundersökning. Kvale och Brinkman (2009) skriver vidare att tanken med den kvalitativa intervjun är att förstå världen genom respondentens ögon. Överlag anser vi denna metod har varit lämplig för vår studie. Det finns dock saker som i efterhand kunde gjorts annorlunda. Trots att vi utförde pilotintervjuer så framkom det under studiens gång att formuleringen på våra intervjufrågor kunde sett

något annorlunda ut, att en del frågor var lite väl lika. Att använda en semistrukturerad intervju var positivt då detta tillvägagångssätt upplevdes mer flexibelt, eftersom att vi hade utrymme att ändra ordningen av våra intervjufrågor. Bryman (2001) uttrycker att denna metod bidrar till en frihet under intervjusituationen som hjälper respondenten att känna sig bekväm. En bra sak med semistrukturerade intervjuer är att man kan ställa frågorna i en annan ordning om det är nödvändigt. Författaren menar vidare att om man tillämpar denna metod stärker det studiens trovärdighet. Efter att vi utfört våra intervjuer och transkriberat dem, delades de in i kategorier som ansågs lämpliga. Det var en fördel att använda ljudupptagning vid våra intervjuer, då det underlättade för oss att sammanställa vårt resultat. Kvale och Brinkman (2009) talar om att det intervjumaterial som framkommer kan tolkas som en historia som efter transkriberingen kan ses som en berättelse. Detta är något som vi har varit medvetna om, eftersom det varit viktigt för oss att vår uppsats blir verklighetstrogen och personlig. Kvale och Brinkman (2009) skriver ”Hur kan jag rekonstruera den ursprungliga historia som berättades av intervjupersonen till en historia som jag vill berätta för min publik?” (Kvale och Brinkman, 2009, s 210). Detta är något som vi strävat efter då framställt vår studie.

6.2 Resultatdiskussion

Innan vi genomförde vår studie, var vår teori att muntligt sagoberättande inte är så vanligt i förskolan. Men efter genomförd studie så visade det sig att fler förskollärare än vi trott använder sig av muntligt sagoberättande i förskolan. I följande resultatdiskussion tar vi upp intressanta och relevanta delar av resultatet.

6.2.1 Sagoberättandets mångfald

Det muntliga sagoberättandet är ett verktyg som man kan använda i många olika sammanhang och situationer i förskolans verksamhet. Detta är något som framkommit i vårt resultat och i vår litteraturgenomgång. Granberg (1996) menar att genom sagan kan man arbeta väldigt mångsidigt. Detta har även de förskollärare som vi intervjuat uttryckt, då de beskriver att man lika väl kan vara inom- som utomhus då muntligt sagoberättande är ett lättillgängligt verktyg. En förskollärare nämner att när de gick till skogen såg de en myra som hon skapade en berättelse kring. Detta upplever vi är ett väldigt bra exempel på hur man kan använda muntligt berättande. Eftersom man då hämtar berättelsen från barnets erfarenhetsvärld och det blir konkret för dem. Vidare är denna metod bra att använda då man har stora barngrupper, vilket är ett faktum idag. Något som vi tycker är bra med muntligt sagoberättande är att det är så

lättillgängligt och tacksamt då barnen tycker att det är spännande att lyssna till berättelser. Detta var något som vi själva har upplevt då vi varit ute i förskolans verksamhet och berättat sagor.

Vi lär i gemenskap och samspel med varandra. I Läroplanen för förskolan, Lpfö 98 (reviderad 2010) kan vi läsa ”Lärandet skall baseras såväl på samspelet mellan vuxna och barn som på att barnen lär av varandra.”(Skolverket, 2010, s. 3) Detta är något som vi anser blir synligt i det muntliga sagoberättandet, eftersom att det bidrar till en känsla av gemenskap i barngruppen. Därför anser vi att det är ett användbart verktyg i verksamheten. I sagoberättandet finns ett lärande, men det är viktigt att ha ett syfte med sin berättelse som barnen kan fästa sin kunskap vid. Fast (2009) uttrycker att då barn använder berättande erövrar de kunskaper som de inte är medvetna att de haft. Lindö (2009) skriver att det är under barnets första levnadsår som det utvecklar sin kommunikativa kompetens. En förskollärare som vi har intervjuat uttrycker att hennes syfte med det muntliga berättandet är att barnen skall utvecklas och detta gör de i samspel med barn och vuxna. Därför anser vi att det är viktigt att använda muntligt sagoberättande i förskolans verksamhet.

6.2.2 Muntliga sagoberättandets påverkan på barns fantasi

Fantasi är grunden för det muntliga sagoberättandet. Det är genom fantasins kraft som de barn som lyssnar till en saga kan se det där magiska slottet eller flyga på den magiska mattan till sagans värld. Granberg (1996) skriver att det muntliga berättande stimulerar barns fantasi. Författaren menar vidare att detta kan vara en hjälp för barnen i deras intellektuella utveckling. En av de allra viktigaste uppgifterna en förskollärare har är att främja barnens fantasi, detta för att ett lustfyllt lärande ska ta plats. I Lpfö 98 kan vi läsa hur viktig fantasin är för barns utveckling ”Verksamheten ska ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus.” (Skolverket,2010,s. 7)

Resultatet pekar på att förskollärarna tycker att muntligt sagoberättande främjar barnens fantasi. Förskollärarna nämner olika metoder som de använder sig av för att stimulera barnens fantasi. Några exempel som nämndes var sagobandet där barnen får träna upp sin fantasi genom att skapa inre bilder. En förskollärare beskrev ett annat material vid namn TKT där syftet är att barnen får föreställa sig saker som utvecklar fantasin. Ärnström (2008) anser att berättelser är bra för fantasin, författaren förklarar att berättelser främjar fantasin på så vis att det bli möjligt att genom fantasins hjälp skapa ett inre bildspel.

Fast (2009) förklarar att det som ligger till grunden för vår fantasi är önskningar, känslor och tankar. Vidare förklarar författaren hur känslor och fantasi har ett tydligt samband. Fast (2011) menar att detta samband tydligt framkommer i barnens lek. Detta är något som vi har sett då vi har praktiserat under vår utbildning. Leken är en nyckel till barns utveckling ur många aspekter. Genom denna uppsats har vi förstått att det muntliga sagoberättandet främjar barns fantasi. Samtliga förskollärare som deltagit i studien menar att muntlig berättande bidrar till att barnen tillägnar sig nya uttryck i såväl leken som i deras emotionella utveckling. En förskollärare uttryckte att samhället idag erbjuder barnen snabba filmer och bilder som gör att barnen inte behöver fantisera så mycket själva. Därför anser vi att det är extra viktigt att muntligt berättande förekommer i förskolans verksamhet, samt ses som ett verktyg till att stärka barnens förmåga att fantisera.

6.2.3 Muntliga sagoberättandets påverkan på barns språk

I det muntliga sagoberättandet får barnen lyssna till många nya ord och uttryck. Deijke (2006) nämner hur språket stärks vid det muntliga berättandet, barns ordförråd ökar men även intresse för språket förbättras då barn lyssna till berättelser. Här har vi som förskollärare möjlighet att berätta sagor med nya ord som inte barnen mött tidigare. Brok (2007) förklarar att det lilla barnet först utvecklar en relation till sig själv och efter det utvecklar barnet sin förmåga att sätta ord på sina upplevelser och tankar. Vidare förklarar författaren att under den tid då barnet går igenom denna process behöver stöttning av omgivningen. Förskolans verksamhet är att stötta barnet i dess språkliga utveckling, och här är det muntliga berättandet ett bra verktyg att använda. Fast (2011) styrker detta, undersökningar har påvisat att barn som växer upp med muntligt berättande ofta har en bra språkutveckling. En av våra respondenter uttryckte att det i våra styrdokument tidligt står att vi ska arbeta för att stärka och främja barnens språkliga utveckling. I Lpfö 98 står följande:

Språk och lärande hänger ouplösligt samman liksom språk och identitetsutveckling. Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen. (Skolverket,2010,s. 7)

Vi anser att det muntliga sagoberättandet kan bidra till att barnens språk stärks. Även med de allra minsta barnen kan man använda denna metod. Detta är något som en förskollärare uttrycker då hon menar man i sagoberättandet får in många begrepp såsom låg, hög, bakom och framför. Genom att göra som förskolläraren ovan beskriver anser vi att barnen ges möjlighet

att på ett konkret sätt förstå vad språkets olika begrepp innebär då dessa gestaltas och benämns när man använder muntligt berättande.

Dejke (2006) skriver att det muntliga berättandet bidrar till att barnen kan uppfatta ett längre händelseförlopp. Vi tror att det är av stor vikt i detta sammanhang att upprepa samma berättelse många gånger. Detta eftersom barnet då kan greppa en kontext och förstå en innebörd även om det inte kan tillägna sig alla uttryck i berättelsen. Vidare skriver Brok (2007) att ett syfte med det muntliga berättandet är att stärka barnens språkliga förmåga. Genom att använda muntligt berättande kan läs- och skrivsvårigheter förebyggas senare upp i skolan. Vi har förstått att barnen tycker att det är roligt att lyssna till sagor. Genom att använda muntligt berättande hjälper vi barnen på många sätt, barnen får en mysig stund tillsammans. Med detta i åtanke anser vi att det muntliga berättandet borde finnas som en naturlig del av förskolans verksamhet.

6.2.4 Muntliga sagoberättandets terapeutiska funktion

Genom denna studie har vi även förstått att sagan har en terapeutisk funktion. Flertalet av våra respondenter uttryckte att den handling som utspelar sig i en saga har en tydlig koppling till barnens känslor. De menade att barnen kunde identifiera sig med sagans olika karaktärer, och på vis kan det muntliga berättande stärka barnens relation till sina känslor. Fast (2011) uttrycker att barn genom sagans värld tydligt får inblick av hur egenskaper och känslor kan ta uttryck, vilket ofta är väldigt tydligt i sagans värld. Författaren menar vidare att detta kan lägga grunden till ämnen man kan samtala kring tillsammans med barnen. Vi har insett att sagan kan vara en hjälp om att man har ett problem i barngruppen, man kan till exempel välja att berätta sagor som speciellt är fokuserade på ett visst ämne såsom värdegrunden eller vänskap och så vidare. Bettelheim (1979) lyfter även upp intressanta tankar kring detta. Han menar att dagens sagor är för milda och sagans terapeutiska funktion går förlorad då vi lindar in allt och tror att barnen tar skada av de hemskheter som finns representerade i gamla folksagor. Vidare anser författaren att klassiska sagor har en läkande effekt. Vi fann det intressant hur barnet i sagan så tydligt kan se vem som är ond och god, men att de sedan i verkligheten inte förstår att alla dessa egenskaper kan finnas i en och samma person som författaren påtalar. Sagan för med sig mycket gott då barnen får utlopp för sina känslor på ett sätt som för dem blir konkret. Därför är sagan ett användbart verktyg när man arbetar för att stärka barnens självkänsla.

6.2.5 Miljön och rekvisitans betydelse för muntligt sagoberättandet

Miljön har en stor betydelse för det muntliga sagoberättandet då det är genom den vi kan skapa en magisk stämning som förstärker barnens upplevelse av sagan. Brok (2007) menar att det är viktigt att tänka till hur man utformar miljön då man berättar en saga. Vidare skriver författaren att man kan göra detta igenom att dimma ner ljuset och ta fram ljus eller kuddar. Författaren menar att detta höjer stämningen och bidrar med en känsla av att vi ska snart ska ut och på en resa i fantasin värld där vad som helst kan hända. Detta är något som Lindö (2009) talar om då hon skriver att det är viktigt att skapa en förväntan och en magisk känsla när man ska berätta en saga för barnen. Granberg (1996) betonar att rekvisita är något som kan vara ett bra redskap då man vill skapa en plats där fantasin är det enda som sätter gränser för vad som kan hända. Författaren menar att den rekvisita man använder vid muntligt berättande stärker sago miljön. Tänk vilken mystisk atmosfär det bildas då du blåser av dammet i den gamla sago boken eller tar fram mattan som är magisk. Det behövs så lite för att skapa så mycket. När vi intervjuade våra förskollärare framkom det att det muntliga berättandet är en flexibel metod att använda sig av. Man kan lägga det på den nivå som man önskar eller har möjlighet till. Man kan tillämpa det muntliga berättandet i skogen genom att strö lite sagoglitter i en glänta samtidigt som man kan skapa ett helt sagorum i den pedagogiska inomhusmiljön. På så sätt kan man utveckla det muntliga berättandet på ett sätt som verksamheten tillåter.

6.3 Vidare forskning

Efter genomförd studie har nya frågeställningar väckts till liv. Om studien hade genomförts igen, hade vi förutom intervjuer velat observera barnen när de återberättar en muntlig saga antingen i grupp eller enskilt. Detta för att se vad barnen kommer ihåg av berättelsen samt se hur de tolkat sagans budskap. Det skulle även vara intressant att se hur den muntliga berättelsen bli när barnen berättar den igen, blir den likadan eller blir det en helt ny berättelse? Vi ställde oss frågan hur man kan göra förskollärarna mer intresserade av muntligt sagoberättande? Det muntliga sagoberättandet är en gammal tradition som är på väg att försvinna och bör användas mer i förskolans verksamhet. Forskning har påvisat hur bra muntligt berättande är för barns utveckling. Därför är det av stor vikt att få upp ögonen för det muntliga sagoberättandet samt göra förskollärare mer uppmärksamma på vilket bra pedagogiskt verktyg det är.

Referenser

- Bahlenberg, Majken. (1996). *Lärande och läkande i saga och bild*. Täby: Sama förlag.
- Bell, Judith. (2006). *Introduktion till forskningsmetodik (4 uppl.)*. Lund: Studentlitteratur.
- Bettelheim, Bruno. (1979). *Sagens förtrollade värld: folksagornas innebörd och betydelse*. Stockholm: Almqvist & Wicksell Förlag.
- Bjereld, Ulf, Demker, Marie & Hinnfors, Jonas. (2009). *Varför vetenskap?* Lund: Studentlitteratur.
- Björklund, Elisabeth. (2008). *Att erövra litteracitet: Små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan*. (avhandling för doktorsexamen, Göteborgs universitet).
- Brok, Lene. (2007). *Berätta - En bok om berättandets rum*. Stockholm: Runa förlag.
- Bruner, Jerome. (1990). *Acts of Meaning*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bryman, Alan. (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Deijke, Helén. (2006). *Berätta för barnen*. Stockholm: Runa förlag.
- Evenshaug, Oddbjørn & Hallen, Dag. (2001). *Barn- och ungdomspsykologi. 2. uppl.* Lund: Studentlitteratur.
- Fast, Carina. (2001). *Berätta! Inspiration och teknik*. Natur och kultur: Stockholm.
- Fast, Carina. (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva. Familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. (avhandling för doktorsexamen, Uppsala universitet).
- Fast, Carina. (2009). Inbillningskraftens betydelse för barns läs- och skrivutveckling. I Carina Fast (red.). *Bygga broar och öppna dörrar. Att läsa, skriva och samtal om texter i förskola och skola*. Stockholm: Liber, s. 34-60.
- Fast, Carina (2009). Sagan och berättelsen som meningskapande. I Lena Kåreland (red.). *Bygga broar och öppna dörrar. Att läsa, skriva och samtal om texter i förskola och skola*. Stockholm: Liber, s. 61-87

- Fast, Carina. (2011). *Att läsa och skriva i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Fox, Carol. (1993). *At the Very Edge of the Forest: The Influence of Literature on Storytelling by Children*. London: Cassell.
- Granberg, Ann. (1996). *Småbarns sagostund. Kultur, språk och lek*. Stockholm: Liber AB.
- Grugeon, Elisabeth & Gardner, Paul. (2000). *The Art of Storytelling for Teachers and Pupils*. London: David Fulton Publishers.
- Høgh, Carsten. (1996). *Eventyrleksikon*. Köpenhamn: Munksgaard
- Kvale, Steinar & Brinkman Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Langer, Judith. (2005). *Litterära föreställningsvärldar. Litteraturundervisning och litterär förståelse*. Göteborg: Daidalos.
- Løkken, Gunvor, & Søbstad, Frode. (1995). *Observation och intervju i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindö, Rigmor. (2009). *Det tidiga språkbudet*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindqvist, Gunilla. (1990). *Vygotskij och skolan*. Lund: Studentlitteratur
- Meek, Margaret. (1998). *Learning to read*. London: Bodley Head.
- Murphy, Paul, Annie. (2012, may). The Neuroscience of your brain on fiction. *The New York Times*. Retrieved may 8, 2012 from: <http://www.nytimes.com/2012/03/18/opinion/sunday/the-neuroscience-of-your-brain-on-fiction.html?pagewanted=all>
- Patel, Runa & Davidson, Bo. (2003). *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (3:e uppl.). Lund: studentlitteratur.
- Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98 (Reviderad 2010)*. Stockholm: Fritzes.
- Svensson, Ann- Katrin. (2009). *Barnet språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, Roger. (2005). *Lärande och kulturella redskap. Om redskap och det kollektiva minnet*. Falun: Norstedts Akademiska Förlag.

Trost, Jan. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Vygotskij, Lev Semenovic. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos.

Vygotskij, Lev Semenovic. (1999). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.

Ärnström, Ulf. (2008). *Nya berättarboken*. Lund: BTJ Förlag

Intervjuguide

1:1 Hur länge har du arbetat som förskollärare?

1:2 Vilka metoder använder ni i ert arbetslag av när ni berättar sagor?

1:3 Hur ofta förekommer muntligt sagoberättande i er verksamhet?

1:4 Hur jobbar ni på er förskola för att stimulera barnens intresse för sagoberättande?

1:5 Var brukar ni vara när ni berättar sagor? Hur ser lokalen/miljön ut? Har ni någon sagohörna eller soffa?

1:6 Hur många barn brukar du ha när du berättar sagor? Fungera det bra?

1:7 Brukar du låta barnen återberätta sagan? I så fall hur går du tillväga?

2:1 Vad anser du att det muntliga sagoberättandet har för betydelse för barns utveckling?

2:2. Vad har du som förskollärare för tanke/syfte bakom det muntliga sagoberättandet?

2:3 Hur går du tillväga då? Berätta du fritt eller har ni någon form av rekvisita? I så fall vad?

2:4 Har du som förskollärare märkt, (sett en förändring) att det muntliga sagoberättandet stimulerar barnens språkutveckling, fantasi? I så fall på vilket sätt?

2:5 Hur ser ni i ert arbetslag på muntligt sagoberättande?

2:6 Får barnen berätta egna muntliga sagor? Muntligt berättande överhuvudtaget?

2:7 Får barnen vara delaktiga i det muntliga sagoberättandet?

2:8 Skulle du vilja jobba mer med muntligt sagoberättande?